

moram priznati, da sta sestavitelja temeljito predelala tretjo izdajo ter izpustila različne suhoparne in nepoetične Grose, Pine, Virke i. dr. ter jih nadomestila s pravimi pesniki in pisatelji. Izpustila sta tudi marsikaj, kar je pretežko za to stopnjo. Dobili so v čitanki svoje mesto tudi najmlajši slovenski pisatelji in pesniki. Ivan Cankar je zastopan z ljubko črtico „Mater je zatajil“, Gangl ima dve pesmi, zastopani so: Golar („Princezinja in zmaj“), Vida Jerajeva („Tiho, tišje je po smrečju“), Dragotin Kette ima štiri pravljice, oziroma basni, Ivan Lah („Tepežniki“), Rudolf Maister-Vojanov („Za sinom“), Anton Medved („Zakaj ni vode na Krasu“), Merhar-Sardenko („Sveta popotnica“), Murn-Aleksandrov („Vlahi“), Rado Murnik (Mali kavalir po črtici „Zmaj“, „Groga Kozol“ odlomek), Oton Zupančič (7 pesmic). Zastopani so tudi med drugimi Aškerc (izbira se mi ne zdi posebno srečna), Gregorčič, Maselj-Podlimbarski, potem v prevodih Tolstoj i. t. d. Stritarja je pa gotovo preveč. Dasi ima knjiga manj točk, je vendar po obsegu večja nego tretja izdaja, to sta pa dosegla sestavljalca s tem, da sta sprejela daljše sestavke, kar moramo le odobravati. Snov je tudi tako razdeljena, da imata učitelja moške in ženske mladine lahko izbiro; zakaj marsikaj ne ugaja deklicam, dečki pa so kar navdušeni za dotično snov. Omenjam samo, da sestavki, ki se nanašajo na vojaško življenje, ne ugajajo deklicam. Drugi del knjige je namenjen le licejem; sestavil je snov prof. Wester. Izbira je dobra, pisano je vse v jako lepem jeziku. Za svojo osebo bi si želel več snovi iz slovenske zgodovine. Naposled še par splošnih opazk o naših čitankah. Večina slovenskih čitank za srednje šole je zelo zastarelih in delajo križe in težave učiteljem in učencem. Vzrok tiči po mojem mnenju v tem, da Družba sv. Mohorja tiska preveč izvodov, ki jih potem ne more tako hitro razpečati. Omenjam samo, kako zastarela je že knjiga za četrti razred, ki je tiskana leta 1893! In vendar, koliko je napredovala naša literatura od takrat! Zakaj se tiska čitanka za peti in šesti razred skupaj? Ali ne bi bilo umestno, da se za vsak razred natisne posebej, kakor je to v navadi drugod?

Dr. R. Molè.

Dr. Jos. Pipenbacher: Latinska slovnica. V Ljubljani 1910. Založil Schwentner. V. 8°. 238 str. Cena v platno vez. knjigi K 3·20. — **Latinska vadnica. I. del.** Izdalo „Društvo slov. prof. v Ljubljani“ 1910. V. 8°. 94 str. Cena mehko vez. K 1·60, v platno vez. K 2—.

Spisovanje slovenskih učnih knjig za naše srednje šole je prišlo v zadnjem času posebno po prizadevanju Društva slov. prof. v razveseljiv tek. Poleg knjig, ki šele odpirajo slovenščini vstop v višje razrede, se pojavljajo tudi take, ki skušajo razne netočnosti in pomanjkljivosti dosedanjih knjig popraviti, obenem pa se prilagoditi novemu učnemu načrtu. Sem spadata imenovani Pipenbacherjevi latinski knjigi, ki ju bo nedvomno vsak strokovnjak vesel, saj pomenita lep korak naprej. Slovnica nas prijetno preseneča z bogato vsebino, tako da učenca tudi pri zasebnem štivu, na katero se polaga vedno večja važnost, ne bo pustila na cedilu. Pravila so podana točno in umljivo, pojasnjena z mnogimi, dobro izbranimi zgledi. Ker se je tudi pri razvrstitvi tiska postopalo ekonomično, zato podaje Pip. slovnica vzlic svoji lapidarnosti pri istem obsegu in isti ceni neprimerno več gradiva nego Tomiškova. Posebno pri skladnji, kjer je mogel svobodneje postopati, se vidi premišljena sistematičnost. Istotako smemo radostno pozdraviti njegovo vadnico, saj je rešiteljica od težavnih in mnogo preobširnih Wiesthalerjevih vadb. Dosledno zasleduje edini namen prvega razreda: sigurno priučenje pravilnega oblikoslovja. Stavki so kratki in lahki. Dobro došli bodo pri ponavljanju „Mešani zgledi“. Srečna

je bila misel, začetne težkoče, ki se niso dale odriniti za pozneje, naznačiti z debelim tiskom. Vzorno je obdelana konjugacija. Slovensko-latinski slovar je izpuščen, menda ga učenci ne bodo preveč pogrešali. Pri lat.-slov. slovarju bi kazalo besede po govornih razpolih razvrstiti, pri samostalnikih tretje dekl. je dobra opora primeren adjektiv. V obeh knjigah so dosledno zaznamenani dolgi zlogi, tako da se učenci laže in skoro nehotе privadijo pravilnemu izgovoru, kar jim pozneje pri čitanju poezije koristi.

Dr. A. Dolar.

Blaž Matek in matematika. Letos so izšle prve slovenske učne knjige za matematiko v višjih razredih srednjih šol. Njih pisatelja ni več med nami. Blaž Matek, c. kr. profesor na gimnaziji v Mariboru, je umrl 29. jan. t. l. Njegovemu imenu je v slovenskem šolskem slovstvu zagotovljen trajen časten spomin.

Njegova dela so: Resultate zur Aufgabensammlung in Močniks Lehrbuch der Arithmetik und Algebra für die oberen Klassen der Mittelschulen. To knjigo je izdal Matek na Dunaju l. 1889. in jo v letih 1904. in 1905. predrugačil z ozirom na nove izpremenjene izdaje Močnikove učne knjige za gimnazije in realke. — Aritmetika za nižje gimnazije, I. del Ljubljana 1897. II. del. 1898. — Geometrija za nižje gimnazije. I. del. Ljubljana 1896, II. del. 1896. II. popravljena izdaja 1907. Štiri nove knjige, ki so izšle tekom letošnjega leta: Aritmetika in algebra za IV. in V. gimnazijski razred. — Matek-Zupančič, Aritmetika in algebra za VI., VII. in VIII. gimnazijski razred. — Matek-Mazi, Geometrija za IV. in V. gimnazijski razred. (V ponatisu iz te knjige so izšli „Osnovni pojmi poševne in pravokotne projekcije.“ Priredil Josip Mazi.) — Geometrija za VI., VII. in VIII. gimn. razred.

Množina teh del in njih vsebina priča, da je bil Matek izredno marljiv pisatelj, ki je vso svojo moško dobo posvetil temu delu. Prvo njegovo delo „Resultate“ kaže Matkovo veliko ljubezen do predmeta in do učeče se mladine, navajati učenca k točnemu razreševanju matematičnih nalog in olajševati mu delo. To vodnico je videti povsod v njegovih najnovejših delih, kjer so za vsako posamezno skupino nalog s posebno skrbjo izdelane razrešitve vzornih primerov. Matematična pravila narekuje in utemeljuje točno in kratko; poznati je, da namenoma prepušča v tem delu matematičnega pouka popolno prostost učitelju. V tem se močno razlikuje od novejših strokovnih pisateljev, ki pišejo tako, kakor naj po njih vzoru učitelj razlaga. Ravno zaradi tega ima ogrodje Matkovih knjig trajno vrednost. Rabili jih bomo lahko dolgo vrsto let.

Pri ocenjevanju Matkovih knjig za višje razrede moramo uvaževati, kdaj je Matek pisal. Pač smo Slovenci že davno zahtevali popolnih slovenskih srednjih šol, pisati pa smo začeli potrebne učne knjige, ko smo dobili zagotovilo, da je vlada pripravljena vsaj deloma ugoditi našim zahtevam. Matek ni čakal takega zagotovila. Imel je svoje ogromno delo pripravljeno in le tako je bilo mogoče, da smo mogli že letos v V. gimn. razredu poučevati matematiko v slovenskem jeziku. S tem svojim delom se je Matek izkazal tako požrtvovalnega Slovenca, da ga naj tudi širša slovenska javnost časti s hvaležnim spominom.

Matek je imel svoje knjige za višje razrede prikrojene seveda po starem učnem načrtu. Novi učni načrt z dne 20. marca 1909 je pa v matematiki na gimnazijah prinesel nekaj bistvenih izprememb glede razdelitve snovi po razredih in tedenskih urah. Tako imamo sedaj tri stopnje pouka: nižjo stopnjo (I., II. in III. razred), srednjo stopnjo (IV. in V. razred) in višjo stopnjo (VI., VII. in VIII. razred). Isti učni načrt zahteva na novo: razširjenje snovi na pojmovanje funkcije, osnovno diferenciranje in integriranje, v aritmetiki še verjetnostni račun, v geometriji pa še